

Svar til Professor Vinding Kruse.

Af P. Nyboe Andersen.

Da de første Sider af foranstaaende Artikel direkte behandler min Anmeldelse af »Det kommende Samfund«, vil jeg gerne knytte et Par Bemærkninger til den.

Professor *Vinding Kruse* bebrejder mig, at jeg udtaler mig om enkelte etiske Spørgsmaal, skønt jeg selv udtrykkeligt tilstaar at savne særligt Fagkendskab til Filosofi. Det forekommer mig dog, at min Fremgangsmaade er langt mindre farlig end V. K.s egen Metode: at indbilde Læserne, at man er sagkyndig paa Omraader, hvor man vitterligt ikke er det.

V. K. hævder, at Samfundet hver Dag gennem Prisdannelse og Lønfastsættelse vurderer Arbejdsydelser kvalitativt. Javel. Men er denne »Vurdering« retfærdig? Hvis den er, bliver der ingen Brug for en særlig »Erhvervsret«. Hvis den ikke er, efter hvilke Kriterier skal da Erhvervsretten træffe sine Afgørelser? Henvisningen til »justum pretium« er kun en Formulering af Problemet, ingen Løsning af det, allermindst under Nutidens Forhold. Det vilde have interesseret Regnskabsfolk og Økonomer, om V. K. kunde anvise en ufejlbarlig Vej til at finde en Vares eller Ydelses »rigtige« Pris. En saadan Anvisning savnes dog ganske i Bogen.

Det næste Punkt i min Anmeldelse, som V. K. er utilfreds med, vedrører Spørgsmaalet om Folkepensionsforsikring contra Aldersrente. Det er dog ikke de Beregninger, der findes i Bogen, jeg kritiserer. Jeg tror gerne, de er rigtige. Men der burde for Sammenligningens Skyld ogsaa findes Beregninger over, hvad Staten kunde spare — eller hvor stor Rente der med uændret Udgift kunde ydes —, hvis Aldersrenten først blev givet ved 65 eller 70 Aars Alder.

Jeg har heller ikke overset, at det kun er de Forældre, der »har Raad«, som skal betale Skoleafgift efter V. K.s Forslag. Min Bemærkning i Anmeldelsen gik nemlig ikke ud paa, at Afgiften vilde ramme

de fattige særligt, men at den vilde betyde en Forskydning af Skattebyrden over til de *børnerige* Familier (Tidsskriftet S. 144).

Endelig er der Spørgsmaalet om Arbejdsløsheden. V. K. hævder, at han kender og stærkt værdsætter Zeuthens Bog, men at »min Problemstilling er en anden end Zeuthens, nemlig erhvervsretlig«. Han gaar dernæst over til en almindelig Drøftelse af Forholdet mellem Nationaløkonomiens og »Erhvervsretten«s Problemstilling, hvilket er Hovedemnet for Resten af Artiklen.

Fremstillingen af dette Spørgsmaal udmunder (S. 161 nederst) i, at Nationaløkonomiens Opgave er en Analyse af det økonomiske Livs »Udvikling ved egne Kræfter, uanset om der gribes ind med Retsregler.« Derimod henhører det under Erhvervsretten at afgøre, »om det overhovedet kan nytte noget at gribe ind med Retsregler paa vedkommende Omraade af det økonomiske Liv.«

Lad mig til Belysning af denne Konklusion vende tilbage til det Eksempel fra »Det kommende Samfund«, som gav mig Anledning til at henvise til Zeuthens »Arbejds løn og Arbejds løshed« i min Anmeldelse. V. K. paastaar (S. 840), at en Del af Arbejds løsheden i Danmark skyldes »Overbefolkning«, og at denne Del overhovedet ikke kan afskaffes ved indre politiske Foranstaltninger. Denne Paastand er nationaløkonomisk set urigtig, hvilket bl. a. fremgaar af Zeuthens Bog. V. K. forsvarer sig imidlertid i foranstaaende Artikel ved at henvise til, at hans Problemstilling er »erhvervsretlig«. Men hvad vil dette overhovedet sige i den foreliggende Sammenhæng? Hvordan kan den nævnte økonomisk uholdbare Paastand være rigtig ud fra en erhvervsretlig Problemstilling? Hvilke nye Ræsonnementer føjer den erhvervsretlige Betragtningssmaade til den økonomiske Tankegang, siden den hævdes at føre til det modsatte Resultat? Eller hvilke økonomiske Argumenter gør den eventuelt ugyldige?

Lad os antage, at man i en given Situation skal afgøre det Spørgsmaal, om det f. Eks. kan »nytte noget« at vedtage en Lov om offentlige Arbejder til Bekæmpelse af Arbejds løsheden i Danmark paa et Tidspunkt, hvor der ikke er Adgang til Udvandring. Efter V. K.s Opfattelse skal dette Spørgsmaal afgøres ud fra »retstekniske Overvejelser«. Dog erklæres det udtrykkeligt (S. 161 foran), at Juristerne ved Besvarelsen af saadanne Problemer bør drage Nytte af Nationaløkonomiens Erkendelse. Denne Erkendelse gaar ud paa, at en saadan Lov under visse Betingelser m. H. t. Arbejdets Finansiering kan »nytte noget«, d. v. s. fremme Beskæftigelsen, ganske uanset om der menes at foreligge »Overbefolkning« eller ej.

Hvis nu den juridiske Sagkundskab uden videre bøjer sig for denne

Erkendelse, er det i Realiteten ud fra økonomiske Ræsonnementer, at Spørgsmaalet er blevet afgjort. »Retstekniske Overvejelser« har ikke spillet nogen selvstændig Rolle. Hvis derimod Juristerne — som i dette Tilfælde V. K. — ikke følger den økonomiske Videnskab, kan det skyldes, at de savner det fornødne Kendskab til dennes Resultater. (For V. K.s Vedkommende er denne Forklaring i Henhold til hans egne Forsikringer udelukket). Eller ogsaa maa det skyldes, at Juraen tror sig i Stand til at føje nye Argumenter til de af Økonomien fremførte.

Det vil ikke være vanskeligt at fremdrage saadanne nye Argumenter, hvis man mener at kunne tage sin Tilflugt til rent politiske Overvejelser: Man kan hævde, at offentlige Arbejder virker demoraliserende, at Staten ved en aktiv Beskæftigelsespolitik tager Parti i Lønkampen o. s. v. Saadanne Argumenter kan dog ikke godkendes i det foreliggende Tilfælde. Her drejer Sagen sig ikke om Lovens Gavnlighed for Samfundet, alle Hensyn taget i Betragtning, men alene om dens Egnethed til at tjene det givne Formaal: Er Loven effektiv eller bliver den et »Slag i Luften« (V. K.s Artikel S. 162).

De retstekniske Overvejelser, der her kan blive Plads til, knytter sig, saa vidt jeg kan se, alene til Lovens Udformning i Paragraffer, dens Ikrafttræden og senere Fortolkning og Administration. En hensigtsmæssig Løsning af disse Problemer er selvsagt af Betydning for Lovens praktiske Virkninger. Økonomi og Jura supplerer altsaa hinanden. Det er en økonomisk Opgave at afgøre, om visse Forholdsregler, der udgør en Lovs Indhold, har de ønskede økonomiske Virkninger, altsaa om de er effektive. Det er en juridisk Opgave at udforme Loven saaledes, at den netop faar det ønskede Indhold.

Der kan sikkert ikke være noget til Hinder for, at en Lov om offentlige Arbejder kan udformes fuldt ud tilfredsstillende. I alt Fald kan de hertil knyttede retstekniske Overvejelser ikke være afhængige af, om Danmark er overbefolket eller ej. Men saa kan der heller ikke ud fra en erhvervsretlig Problemstilling gives noget andet Svar paa Spørgsmaalet om Lovens Effektivitet end det i Økonomien givne. Følgelig er V. K.s Paastand om, at en Del af Arbejdsløsheden ikke kan afskaffes, urigtig, hvad enten den betragtes fra en økonomisk eller en erhvervsretlig Problemstilling.

Spørgsmaalet om den økonomiske Lovgivnings Effektivitet kan saaledes ikke undrages den økonomiske Videnskabs Behandling. Økonomiens Omraade er ikke og kan ikke være begrænset til en Analyse af det økonomiske Samfunds »Udvikling ved egne Kræfter«. Dette følger iøvrigt allerede af, at det i vore Dage er aldeles umuligt at skille saadanne »egne Kræfter« ud fra de af Statens Regulering betingede Pro-

cesser. Hvis Juraen savner tilstrækkelige Opgaver indenfor sit hidtidige Arbejdsfelt, kan ingen have noget imod, at dens Dyrkere ogsaa tager økonomiske Problemer op til Behandling. Saafremt man ønsker at forøge den menneskelige Erkendelse derved, bør man dog tage fat paa de endnu uløste Opgaver. De er mange og store. Derimod er der næppe Brug for flere populære Gengivelser af mere eller mindre forældede økonomiske Anskuelser.

Til sidst skal blot nævnes, at V. K. under »Erhvervsretten«s Omraade ogsaa henregner Afgørelsen af, »om Retsregler kan antages at ville faa gavnlige Virkninger for vedkommende Erhvervsomraade og Samfundet i det hele« (Artiklen S. 162, Punkt 2). Dette Problem skal jeg lade ligge. Det vedrører ikke Arbejdsdelingen mellem Jura og Nationalekonomi, fordi der blandt Økonomer forlængst er tilvejebragt Enighed om, at en normativ Vurdering af en økonomisk Foranstaltning's Gavnlighed eller Skadelighed ikke kan foretages af den økonomiske Videnskab som saadan.